

Nýhugsan á heilsuøkinum

Oddagrein

Í farnu viku hildu trýggir danir skeið fyrri starvsfólki í føroyska heilsuverkinum. Tey trý starvast á gerontopskiatrisku deildini í Árhús, har tey taka sær av eldri fólki, sum m.a. eru vorðin demt ol.

TALÍÐ av eldri fólki er nógv vaksið og hetta hevur so eisini lagt størri byrðar á heilsuverki. Umræddi vøkstur ger, at vit fáa fleiri eldri fólk við ymsum sjúkum og brekum og tey krevja so røkt av ymsum slag. Í okkara grannalondum hevur leingi verið tosað nógv um, hvussu vælfærdarsamfelagið skal taka sær av hesum økta talinum av eldri fólki, sum hava tørv á hjálpi og røkt. Í Danmark hava tey nú í fleiri ár havt eina skipan við sokallaðari døgnavakt-/røkt. Fyri at lætta um trygð á bæði sjúkrahús og røktarheim eru sjúkrahúsar og onnur røktarféløg við í eini vaktarskipan, har farið verður út til fólk, sum búgva í egnum heimi. Hetta verður gjørt alt samdægið og hava danir hava sera góðar royndir av hesi skipan.

SKIPANIN er eitt stórt framstig bæði menniskjansliga og reint fíggarliga. At fólk kunnu vera heima hjá sær sjálvum ella hjá familju longst gjørligt er sera umráðandi og eisini tað, ið liggur fremst í heilsupolitikkinum. At hetta so eisini kann spara nógvar pengar í síðsta enda rættvisger eina skipan við t.d. døgnavakt. Alternativt er í mongum førum, at tey gomlu og sjúku verða liggjandi alt ov leingi á sjúkrahúsi ella tey skulu búgva á røktarheimi, sum eisini er kostnaðarmikið sammett við at kunna vera heima og har fáa hjálpi.

TAKA vit Føroyar í dag so vita vit, at búskaparlaga støðan er sera vánalig og tí skuldi ein hildið, at ráð eru ikki til at royna nakað nýtt, sum kostar. Í hesum førunum halda vit tó at tað nettup er rætta tíðin við nýhugsan. Ein skipan við døgnavakt fer kanska at kosta nakað at byggja upp men í síðsta enda verður hon ein sparing. Og tað er soleiðis vit vera noyðt at hugsa í øllum samfelagsliðum, skulu vit gera tað liviligt í hesum landi í framtíðini. Men her koma vit so eisini inn á spurningin, hvussu vit prioritera og skilabest brúka tær upphæddir, sum verða settir av til heilsuverkið. Innan allar almenna stovnar verður ein noyddur til at prioritera soleiðis at avmarkaðu resursirnar geva mest. Og her er greitt, at tað slepst ikki úttan um at víðgæra stóra bitan, sum fer til sjúkrahússektorin. Tað er skrivað her áður og skal vera endurtikið: at okkara litla samfelag hevur ikki ráð at hava trý stór og rakstrarrevjandi sjúkrahús. Vit mugu miðja móti sum minsta mát at hava eitt vælvirkandi høvuðs-sjúkrahús. Og heldur enn at hava dupultfunktið her mugu vit brúka pengarnar skilabetri við eitt nú at fremja nýhugsan við eini døgnavaktarskipan fyrri eldri heimabúgvandi.

Sosialurín

Lesarabrev

Brotsverk: Búð og arbeið í Føroyum í 10 ár Revsing: 3500 krónur um mánaðin í 20 ár

Bræv til allar føroyingar, men serliga tey, sum í løgtingi, landsstýri og í almennum embætti arbeiða við sethúsaskuld, rentu- og skattapolitikk og øðrum, sum hevur við gerandisdaginum hjá vanligu føroyingnum at gera.

Sig mær, hvussu tú behandlar tínar borgarar, og eg skal siga tær, hvussu tú ert!

Jú – og var ein av teimum ungu, vónríku Føroyalands synum, sum indoktrinerast av vælmeinandi foreldrum og lærarum tók leiðina í fremmandi lond at nema lærdóm, sum skuldi geva mær møguleika at virka í mínum egnu landi millum mítt egnu fólk.

Eydnar var við okkum – vit komu aftur til Føroya fyrst í 80-unum, fingur góð, meiningsfull stórvirkið góðari lön, góð hús at búgva í og góð fólk at vera saman við.

Samvitskufull – væl vitandi, at eydnar og góð livikort ikki vara allar ævir – passaðu vit okkara arbeiði, uppaldur okkara børn og royndur at spara pengar saman til einaferð í tíðini at byggja okkara egnahús. 80-íni vóru eisini okkara tíð.

Seinast í 80-unum høvdu vit spart okkum einar tríhundrað túsund krónur saman og keyptu okkum eini nýggj hús, sum stóðu væl fyrri og vóru passaliga stór til okkara familju.

Tann fyrsta tíðin í nýggju húsunum gekk væl. Vit fullskjött til og gleddust um teir nýggju møguleikarnar.

Men við húsakeypnum fingur vit ein trupulleika at dragast við, sum skuldi vísa seg at gera av við allar okkara vøkr dreyrnar um framtíðina.

Húsinu kostaðu hálva aðru millión at keypa. Tær tríhundraðtúsund, sum vit høvdu spart saman, betaltu vit kontant og restina betaltu vit við lánnum úr bankunum, sum segnir góvu okkum hesar sømdir, tí vit høvdu jú tryggt og vællønt arbeiði.

Vit arbeiðdu bæði fullan dag og tuntu tilsamans ca. 45000 kr. um mánaðin. Skatturinn fór við ca. 25000 kr., rentur og avdráttir ca. 11000 kr., aðrar fastar útreiðslur til húsinu ca. 5000 kr. og eftir til dagliga húsarhaldið hjá vaksnum og børnum vóru knapp 5000 kr.

Roknistrykjið sáljótt út, men vit bitu á kampi, royndu at

klára okkum sum frægest og royndu at taka alt tað positiva fram. Tað var kanska eisini ein uggi at vita sær, at nóg av okkara vinfólku sátu í somu korum sum vit.

Önøgdin var tó ring at halda niðri í longdini. Serliga tí at vit takka verið okkara útbúgvning- og royndum frá arbeiðnum høvdu gott samband við umheimin og vistu, at vit kundu fáa arbeiði í øðrum londum, um vit lögdu í tað.

Hetta »privilegið« brúktu vit til eundis. Vit sá nú í góðum størvum við góðari lön og góðum bústaðar- og barna- og hvørvi í fremmandum landi. Men meðan vit í Føroyum betaltu einar 15000 kr. um mánaðin til bústaðin, betala vit her bara 5000 kr.

Tíverri sluppu vit ikki heilt snikkaleys undan tíðini í Føroyum. Tá vit noyddust at selja húsinu, komu vit at sita eftir við eini skuld uppá 4000000 kr. Hana skulu vit betala aftur við 3500 kr. um mánaðin tey næstu 20 árin.

Önøgdin, sum vaks innan í okkum tey seinastu árin í Føroyum, fylgir okkum sostatt og er nú við at blíva til bitturheit ella næstan hatir.

Skal eg greiða tykkum frá, hvussu tað kann bera til:

Sum sagt – vit betala 3500 kr. um mánaðin út í ta bláu luft – bót ella straffur fyri at hava búð í Føroyum í 10 ár.

Vit føla, at vit við hesi bót eru við til at halda lív í teimum føroysku bankunum, so at øll tey, sum tuntu tjúkt uppá at selja grundstykkir fyri okursprísir, at byggja og selja hús, at selja tilfar o.s.fr. við stórum vinningi, hvørt hálva ár kunnu inkassera rentur av okkara pengum, sum teyhelst settu í føroysku bankarnar.

Tit, sum stýra í Føroyum, skulu vita, at vit vamlast við rotinskapin í Føroyum. Vit eru langt frá tey einastu, sum hava fingið slíka lagnu og vit hoga og vænta øll, at rættvísi at enda man fara at fáa fótast aftur í Føroyum. Tann dagin vit fáa eitt bræv frá almennu Føroyum við tekstini »Haldið okkum til góðar, handan straffin, tit fingur, var justismorð, tit skulu frá í dag halda uppá at betala uppá skuldina í Føroyum«, tann dagin tendrast aftur ein vón um at vanda aftur til tað land og tað fólk, sum er okkara.

Føroysk familja í útlegd

Ídnaðarveiðan við Føroyar

Solljóðandi skriv er sent til Meglufelag Útróðrarmanna, Løgtingsins Fiskivinnu-nevnd og Fiskivinnuámalráðharran.

»Ídnaðarskipini kanska noyðt at gevast við fiskiskappanum«, stendur við stórar yvirskrift í Dimmalætting. Tað var orðið kanska, sum fekk ogur at skriva hesa áheitan til landsstýrið og Føroya Løgting.

Allir føroyingar vita, at Dimmalætting stendur Sambandsflokkinum nokk so nær, og tað, sum stendur har, eru ofta ætlanir teirra. Er tað veruliga so galið, at tað kann vera nakað ivamál, sum orðið kanska vísir til.

Ogur hava øll hesi ár, ídnaðarveiðan hevur verið við Føroyar, víst á vandan við hesi veiðu, tí longu tá hendan byrgaði, vísu royndirnar, at íblandingin av undirmálsfiski var ov stór, og Jákup Andreassen viðgongur nú eisini, 11 ár seinni, at so var. Nakað seint at koma við hesum nú, men betur seint enn ongantíð, men nú veit so almenningurin hvat tær royndirnar vísu, og hetta hava Landsstýrið og Løgtingið víst, tað vil also siga, at politikararnir, fullvitandi um avleið-

ingarnar, hava latið hesa ránsveiðu fara fram øll hesi ár.

Tølini, sum nú koma á borðið, taka ogur sum eitt síðsta varsko.

Vaktar- og bjargingarskipini hava nú staðfest, at íblandingin av undirmálsfiski á fiskifeltinum hevur í summum førum víst meira enn 50%, og at 20% er onki óvanligt í hvørjum háli. Nú fara ogur at spyrja Andreas Lava Olsen, stjóra á Havsbúnaði, ið royndir at forsvara hesa veiðu, torir tú at hava hesa ábyrgd yvir fyrri útróðrarmannunum og Føroya fólk, í hesi tíð, har alt er við at steðga upp? Partvís takka verið hesi veiðu eftir sokallaðum ídnaðarfiski.

Síðani til landsstýrismannin í fiskivinnuámalum: Hvat meina tygum við, tá tygum siga í Dimmalætting 12.11.94, at tygum fara at heita á ídnaðarmenninar um at ganga undir tey 2%? Merkir hetta, at tygum kanska fara at siggja ímillum fingarnar við hesi veiðu, ella at tygum fara at royna at steðga henni burturav?

Er tað veruliga so galið, at orðið kanska kann týða, at áheitanin er til ídnaðarskipini, um ikki at koma til lands við meira enn 2% íblanding í lastini,

og skilja betur so meira fer aftur í havið.

Kanska kundu vit fingið at vitað, um vaktartænastan kanska verður noydd at gevast at kanna bátarnar úti á fiskifeltinum.

Eftir at ogur hava fingið at vita hvussu støðan er, fara ogur at spyrja landsstýrismannin, hvat hansara svar er í veruleikanum, er tað ja ella nei, eitt KANSKA kunnu hvørki Føroya fólk, útróðrarmenninar ella ídnaðarskipini liva við. Nú skal ein avgerð takast. Tað eru í dag uml. 1400 útróðrarmenn, sum

royna at lívbjarga sær við hesi veiðu. At siga fyrri tygum, hvussu hesir menn hava tað í dag, skuldi ikki verið neyðugt. Teir hava ongan annan møguleika. Teir 30 skrellimenninar, ið manna ídnaðarflotan, hava aðrar leiðir at royna, sum ogur hava gildið fyrri.

Fyri ogur er bara eitt svar: tak ídnaðarflotan burtur av Føroya grunninum nú.

vegna
Suðuroyar Sunnara
útróðrarfelag
Leif Lisberg

